

**ზვიად კვიციანი
ლერი ჯიბლაძე
ალექსანდრე ოქროპირიძე**

**არქეოლოგიური ღაფვერვაბი მდ. ცხენისწყლის ხეობაში
(ლენტიხის მუნიციპალიტეტი)**

2011-2012-2013-2014-2015-2016 წლებში ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის არქეოლოგიის ინსტიტუტის მიერ განხორციელდა სვანეთის სასწავლო-სამეცნიერო არქეოლოგიური ექსპედიციები არქეოლოგიის მიმართულების სტუდენტთა მონაწილეობით (ხელმძღვანელი პროფ. ზ. კვიციანი). 2017 წელს შესასრულებელი საველე სამუშაოები განსაზღვრული იყო საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს არქეოლოგიური კომისიის მიერ 2017 წლის 5 აპრილს გაცემული ღია ფურცლით, რაც ითვალისწინებს არქეოლოგიური გათხრების (დაზვერვების) ჩატარებას მესტიის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, მდინარეების: ენგურის, ნენსკრის, დოლრის, ნაკრისა და ცხენისწყლის მაღალმთიან ზოლში. 2017 წლის 4 ოქტომბრიდან 20 ოქტომბრამდე თსუ სვანეთის არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ (ხელმძღვანელი პროფ. ზ. კვიციანი) არქეოლოგიური სამუშაოები აწარმოა მდ. ცხენისწყლის ხეობაში ლენტეხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე, სადაც ჩატარდა არქეოლოგიური სადაზვერვო ხასიათის სამუშაოები, რომელიც მიზნად ისახავდა: ზედაპირული დათვალიერების შედეგად არქეოლოგიური ობიექტების გამოვლენას, ხუროთმოძღვრული ნაგებობების დაფიქსირებას, საჭიროებისამებრ აღმოჩენილ ძეგლებზე მცირე გაწმენდითი-გათხრითი სამუშაოების ჩატარებას. ასევე პარალელურად უნდა შეგვეგრძობებინა ინფორმაცია ადგილობრივ მოსახლეობაში, სავარაუდოდ, გაბნეული არქეოლოგიური არტეფაქტების გამოსავლენად.

1. პირველი ობიექტი, რომელიც დაზვერვილი იქნა, არის სოფ. ბაბილში ადგილ “ლენსკრაში” მარტივი ტიპის სამლოცველო და ნაეკლესიარი. მათი კოორდინატებია: X 0316779, Y 4740278, სიმაღლე ზღვის დონიდან 848 მ. (სურ. 1, 2, 3, 4). ისინი მდებარეობს მდ. ცხენისწყლის მარცხენა სანაპიროზე, დაქანებულ ფერდზე. ოვალური ფორმის სამლოცველო (ზომები: სიგრძე 3,90 მ, სიგანე 2,80მ) საზღვრების დადგენის მიზნით გაიწმინდა ეკალ-ბარდებისგან და მის ქვეშ მოქცეული აკლდამის შესასვლელის გამოსაჩენად მცირე გათხრითი სამუშაოები განხორციელდა. ყველაზე უკეთ შემორჩენილი კედლის სისქეა 80 სმ. სამლოცველო ორიენტირებულია სამხრეთ-დასავლეთიდან ჩრდილო-აღმოსავლეთით. ნაგებია ერთ რიგად საშუალო და დიდი ზომის კლდოვანი ფლეთილი ქვებისგან. მისი გაწმენდისას იატაკზე გამოჩნდა საკურთხევლის ქვა (47 X32 მ-ზე). ასევე აღმოსავლეთ კედელში ჩადგმული იყო ნიშა. სამლოცველოს ქვეშ დაფიქსირდა ფლეთილი ქვებისგან გამართული კირხსნარით შეღესილი აკლდამა (სიგრძე 2 მ, სიგანე 1,9 მ, სიმაღლე 1,20 მ). სამარხს გააჩნდა

მომრგვალებული გადახურვა და გარე მხრიდან კირქვაქვისგან გამოჭრილი თაღოვანი შესასვლელი (სიმაღლე 76 სმ, სიგანე 56 სმ, კედლის სისქე 7 სმ (სურ. 3)). აკლდამის შიდა მხარე ამოყვანილი იყო მასიური თაღოვანი გრანიტის მაგვარი ქვით. სამარხის შესასვლელი და მისი ჩამკეტი ბრტყელი ქვა (სიგრძე 1,10 სმ, სიგანე 70 სმ, სისქე 7 სმ) კარგად გამოიკვეთა წინა მხრიდან მიწის მოხსნისას, რის შემდეგაც დაზიანების თავიდან აცილების მიზნით, მიწით იქნა შევსებული და დაკონსერვდა (სურ. 4). ფაქტია, რომ უაღრესად საყურადღებო ძეგლთან უნდა გვქონდეს საქმე.

ეს კომპლექსი ზოგადად უნდა განისაზღვროს ადრე შუასაუკუნეების ხანით. შესაძლოა, ამ დათარიღებას ერთგვარად ამაგრებდეს აქვე აღმოჩენილი ამავე პერიოდის თიხის ჭურჭლის ყურ-გვერდის ფრაგმენტი. უახლოეს პერიოდში აუცილებელია სამლოცველოსა და აკლდამის ცალკე შემოღობვა, ასევე გადახურვა, რათა შემდგომში მოხდეს მისი რესტავრაცია. შესაძლებელი იქნება მისი ტურისტულ მარშრუტში შეტანა. როგორც ჩანს, ბაბილში ადრე და შუასაუკუნეების ხანის საკმაოდ მოზრდილ სამონასტრო კომპლექსთან უნდა გვქონდეს საქმე.

სამლოცველოს ჩრდილოეთით 20 მეტრის დაშორებით აღმოჩნდა ოთკუთხა ფორმის ეკლესიის ნანგრევები, რომლის სამი კედელი იყო შემორჩენილი (სიგრძე 8 მ, სიგანე 3,5 მ. (სურ. 5)). იგი ნაგებია მშრალი წყობით, ორ რიგად, საშუალო და დიდი ზომის ფლეთილი ქვებისგან. კედლების დიდი ნაწილი მორღვეული აღმოჩნდა. შედარებით კარგად შემონახული სამხრეთი კედლის სიმაღლეა 1მ. ნაეკლესიარის კოორდინატებია: X 0316775, Y 4740289, სიმაღლე ზღვის დონიდან 858 მ. ჩვენი ვარაუდით, ეს ნაგებობა უფრო მოგვიანო ხანისა ჩანს, ვიდრე სამლოცველო და აკლდამა. მისი ასაკი შესაძლოა განისაზღვროს განვითარებული შუა საუკუნეების ხანით. საინტერესოა, რომ ეკლესიისა და სამლოცველოს ასაგებად საჭირო საშენი მასალა 1 კმ. მანძილზე მოიპოვებოდა.

ეკლესიის კომპლექსიდან აღმოსავლეთით 300-400 მეტრის დაშორებით ზედაპირული დათვალიერებით გამოიკვეთა ქვაყუთის ერთი კედლის ფრაგმენტი. როგორც ვადმოგვეცეს, ეს დეტალი ჯერ კიდევ გასული საუკუნის 80-90-იან წლებში ამ ადგილზე აღმოჩენილი ქვაყუთის შემადგენელ ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს.

2. მდ. ცხენისწყლის ორივე სანაპიროზე, ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიმართულებით, ჩოლურისა და ლაშხეთის თემებში შემავალ სოფლებში ჩატარდა მიწისზედა სადაზვერვო ხასიათის არქეოლოგიური სამუშაოები. კერძოდ, ერთ-ერთ მათგანში ლევშერიერში (“დამეწყრილი მიწა”) არქეოლოგიური ობიექტი არ დაფიქსირდა. საინტერესოა, რომ აქ მდებარეობს თავად გარდაფხადის საგვარეულო კოშკი, რომელიც ძლიერ დაზიანებული აღმოჩნდა, განსაკუთრებით სამხრეთ-აღმოსავლეთი მხრიდან. კოორდინატებია: X 0327903, Y 4744785 (სურ. 6). ამავე სოფელშია განთავსებული მთავარანგელოზის ეკლესია. სადაზვერვო სამუშაოები ასევე განხორციელდა ფანაგაში, ჭველიერში, საიდანაც არის ზემო სვანეთში (უშგული) ლატვარის გადასასვლელი. ფანაგას მოპირდაპირე მხარეს მდებარეობს სოფ. ლუჯის ტერიტორია, სადაც განთავსებულია ეკლესია.

ზოგიერთ სოფელში (ყახუნდერი) შემთხვევით აღმოჩენილია ძვ.წ.III ათასწლეულის ბრინჯაოს არტეფაქტი-შუბისპირი. ხოლო სოფ. სასაშში 1944

აღმოჩნდა ბრინჯაოს კოლხური ცული, რომელიც ამჟამად ინახება ცაგერის მუზეუმში (ინვ. 183) (სურ. 7).

მელეში, მაღალ კლდეზე გამოვლინდა ძველი ნაკოშკარი, რომლის მხოლოდ ნაშთები იკითხება. კოორდინატები: X 0341494, Y 4739811, ზღვის დონიდან სიმაღლეა 1291 მ. ამ ობიექტს იმიტომაც მივაქციეთ ყურადღება, რომ ადგილობრივი მაცხოვრებლის ცნობით (იმედა ონიანი), გასული საუკუნის 60-იან წლებში აქ ოქრო უპოვიათ, რომლის ბედი შემდგომში უცნობია. იქვე ახლოსაა მეორე საეჭვო ობიექტი, სადაც თითქოსდა შეინიშნება ქვების წყობის ნაშთი. თუმცა მისი რაობის გარკვევა ზედაპირული დათვალიერებით ვერ მოხერხდა. კოორდინატებია: X 0341492, Y 4739824, ზღვის დონიდან სიმაღლეა 1297 მ. მელეშია XI ს-ის ეკლესია, ხოლო მარგვეშში კი IX ს-ის ეკლესია.

ადგილ ბენიერში ორ ადგილზე დაფიქსირდა ძველი ნაკოშკარის ფუნდამენტი: 1-კოორდინატები: X 0343556, Y 4740355, სიმაღლე ზღვის დონიდან 1356 მ; 2-ბენიერი ადგილი რიერი. კოორდინატები: X 0344662, Y 4770701, სიმაღლე ზღვის დონიდან 1330 მ. პირველი ნაკოშკარიდან რამდენიმე მეტრის დაშორებით, სამხრეთ-აღმოსავლეთის დამხრობით, შემორჩენილია 20 მეტრის სიგრძის ქვის გალავნის ფუნდამენტი. იგი ნაგებია საშუალო და დიდი ზომის ქვებისგან. ბენიერის გავლის შემდეგ ჩვენ მიერ დაზვერვითი ბოლო პუნქტი იყო ლაშხეთის ერთ-ერთი პუნქტი ძულვარეში (ისტორიული ქალაქი). კოორდინატები: X 0345529, Y 4741458.

3. ასევე განხორციელდა არქეოლოგიური დაზვერვები ლენტეხის რაიონის სოფ. ხოფურში, რომელიც მდებარეობს მდ. ცხენისწყლის მარცხენა სანაპიროზე, სადაც აწ გარდაცვლილი გურგენ ქურასბედიანის საკარმიდამო ნაკვეთში განთავსებულია ნაეკლესიარი. კოორდინატები: X 0317672, Y 4734127 (სურ. 8). სიმაღლე ზღვის დონიდან 852 მ. ნაეკლესიარი ოთხკუთხა ფორმისაა. შემორჩენილია ფუნდამენტი, რომელიც ნაგებია ორ რიგად დიდი და საშუალო ზომის ფლეთილი ქვებისგან. დამხრობილია სამხრეთ-დასავლეთიდან ჩრდილო-აღმოსავლეთის მიმართულებით. სიგრძეა 6,90 მ, სიგანე 3მ, კარგად შემონახული კედლის სისქეა 1მ. ეკლესიას შესასვლელი ჰქონია დასავლეთის მხრიდან. საკურთხეველი მიდგმული იყო აღმოსავლეთ კედელთან. ნაგებობას სამხრეთ-აღმოსავლეთი მხრიდან მიშენებული აქვს აკლდამა, როგორც ჩანს, თაღისებური გადახურვით, სადაც ადგილობრივი მაცხოვრებლების გადმოცემით აღმოჩენილია 12-მდე მიცვალებულის თავის ქალა. აქ მცირე მასშტაბის გათხრები უწარმოებია სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის იმდროინდელ ხელმძღვანელს შოთა ჩართოლანს. ასევე, ეს ადგილი მოუნახულებია თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორს არქეოლოგ ვანტანგ ლიჩელს.

ნაეკლესიარის მახლობლად ვანტანგ ქურასბედიანს (გურგენ ქურასბედიანის ბიძა) სახლის სარდაფის დადაბლებისას აღმოუჩენია შუბისპირები, რკინის ცულები და სხვა ნივთები. როგორც გადმოგვცეს, მათი მცირე ნაწილი მოხვდა ლენტეხის მუზეუმში. დანარჩენის ბედი კი ჩვენთვის უცნობია. დიდი ალბათობით აქ გვიანანტიკურ და ადრეშუასაუკუნეების ხანის სამაროვანთან უნდა გვქონდეს საქმე.

4. სვანეთის არქეოლოგიურმა ექსპედიციამ მოინახულა და გაარკვია “მაცხვარ ლამეზირში“ ბაბილის ბრინჯაოს კოლექციის სახელით ცნობილი 2001

წლის აღმოჩენის ვითარება. ამ არტეფაქტების მიმგნებმა გიორგი ქურასბედიანმა ჩვენთან პირად საუბარში აღნიშნა, რომ ბრინჯაოს ნივთები უპოვიათ იქვე ახლოს მდებარე კოშკს ქვემოთ სპილენძის ქურქელში. თუ დავეყრდნობით ამ მონაცემებს, მაშინ უფრო სარწმუნო ჩანს, რომ ბაბილის ბრინჯაოს ნივთების სახით საქმე უნდა გვექონდეს არა სამარხეულ ინვეტართან, არამედ მიწაში ჩაფლულ განძთან, რომელიც ყურადღებას იპყრობს მასში შემავალი ნივთების შემადგენლობით (სურ. 9). საინტერესოა, რომ, არქეოლოგიური ლიტერატურის მიხედვით, ლენტეხის ტერიტორიაზე “მაცხვარ ლამზირის“ (ბაბილის) განძი პირველი აღმოჩენაა.

5. არქეოლოგიური სადაზვერვო ხასიათის სამუშაოები განხორციელდა მდ. ცხენისწყლის მარცხენა სანაპიროზე, სოფ. ნანარში, საიდანაც მომდინარეობს ბრინჯაოს ხანის კოლხური ცული (ძვ.წ. XV-XIVსს), რომელიც საკარმიდამო ნაკვეთის დამუშავებისას უპოვია აწ გარდაცვლილ ჯუმბერ ქურასბედიანს. ეს ნივთი ამჟამად დაცულია მის ოჯახში. საინტერესოა, რომ სოფ. ნანარის მკვიდრის — გურამ ქურასბედიანის ცნობით, იმავე ჯუმბერ ქურასბედიანს საკარმიდამო ნაკვეთის დამუშავებისას ცულის აღმოჩენის ადგილთან ახლოს უპოვია ბრინჯაოს სამაჯურები, მძივები და სხვა სახის ნივთები. კოორდინატები: X 0319834, Y 4734492, სიმაღლე ზღვის დონიდან 1043 მ. როგორც გადმოგვცეს, ეს არტეფაქტები ლენტეხის მუზეუმში არ შესულა და ამდენად მათი შემდგომი ადგილ-სამყოფელი ჩვენთვის უცნობია.

როგორც ადგილობრივმა მაცხოვრებელმა გურამ ქურასბედიანმა მოგვითხრო, სოფ. ნანარის ტერიტორიის ზედა მხარეში ხშირად პოულობენ ბრინჯაოს მეტალურგიულ საქმიანობასთან დაკავშირებულ ნივთებს: წიდებს, საქშენ მიღებს, ზოგჯერ ბრინჯაოს დაყალიბებულ ზოდებს და სხვა არტეფაქტებს (ერთხელ 18 კგ. ზოდი უპოვიათ და გაუყიდიათ). ამ ფაქტებიდან გამომდინარე, უნდა ვივარაუდოთ, რომ უძველეს პერიოდში სოფლის ტერიტორიაზე მიმდინარეობდა ბრინჯაოს მეტალურგიული წარმოება. კერძოდ, სპილენძის ნედლეულის მოპოვება, მისი გადამუშავება, ზოდებად ჩამოსხმა და სხვა. საინტერესოა, რომ სოფლის თავზე გადადის ძველი გზა, რომელიც სავარაუდოდ რაჭას აკავშირებდა ცხენისწყლის ხეობასთან. ცხადია, ეს საკომუნიკაციო გზა აქ არ წყდებოდა და შემდეგ ცხენისწყლის დინების საწინააღმდეგო მიმართულებით ზემოდან ალბურ ზონას გასდევდა.

საერთოდ უნდა აღინიშნოს, რომ ლენტეხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორია არქეოლოგიურად თითქმის შეუსწავლელია. აღსანიშნავია, რომ ეს მხარე გვიანენეოლითური ხანიდან ჩანს დასახლებული. მხედველობაში გვაქვს გასული საუკუნის 70-იანი წლებში სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის მიერ (ხელმძღვანელი შ. ჩართოლანი) ცხენისწყლის მარჯვენა სანაპიროზე, ადგილ “ლაზგაში“ ზედაპირულად აკრეფილი მასალების მიხედვით გვიანენეოლითური ხანის ძეგლის გამოვლენა. მონაპოვარი მასალები დაცულია ლენტეხის მუზეუმში. უძველესი არტეფაქტების შემთხვევითი აღმოჩენების მხრივ ასევე ყურადღებას იპყრობს საკუთრივ მუნიციპალიტეტის ცენტრის ლენტეხის ტერიტორია, სადაც ჯერ კიდევ გასული საუკუნის წლებში რესტორან “ლილეს“ მშენებლობისას აღმოჩნდა ადრებრინჯაოს ხანის (ძვ.წ. XXIII-XXIIსს.) საჩხერული ტიპის ორი ყუამილიანი ცული, რომელიც დაცულია ლენტეხის მუზეუმში. ორი ასეთივე

ტიპის ცული მომდინარეობს ამავე რაიონიდან. ერთი მათგანი ინახება ბესარიონ ლიპარტელიანთან, მეორის ადგილმდებარეობა კი უცნობია. ვფიქრობთ, მომავალში სასურველი იქნებოდა, თავმოყრილი იქნეს ლენტეხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე მოპოვებული მასალები და მოხდეს მათი სრული პუბლიკაცია. ამისათვის კი ლენტეხის მუზეუმში არსებულ მასალებთან ერთად შესწავლილი უნდა იქნას ცაგერის, ქუთაისისა და საქართველოს ეროვნულ მუზეუმებში დაცული მასალები.

ამრიგად, ლენტეხის მუნიციპალიტეტის ტერიტორიაზე ჩატარებული ზედაპირული არქეოლოგიური სამუშაოების შედეგად ჯერჯერობით გამოვლენილია ოთხი მეტად საყურადღებო არქეოლოგიური ობიექტი, ესენია: ნანარი, ხოფური, ყვედრეში და ბაბილი. აუცილებელი და გადაუდებელია ზემოთ აღნიშნული არქეოლოგიური ობიექტების შესწავლა.

ექსპედიციის მიერ გამოვლენილი არქეოლოგიური მასალები მნიშვნელოვნად ავსებენ ამ კუთხის მატერიალური კულტურის ძეგლებს, რომელთაც პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა აქვთ არა მარტო სვანეთის, არამედ კავკასიონის მთიან ზოლში მოსახლე სხვა ქართველი ტომების შორეული წარსულის გასაშუქებლად, საქართველოს ისტორიაში მათი როლისა და მნიშვნელობის გასარკვევად. აღნიშნული ძეგლები ასევე საინტერესოა მეზობელ და შორეულ ქვეყნებთან სავაჭრო-ეკონომიკური და კულტურული ურთიერთობის ისტორიის თვალსაზრისით.

დამოწმებული ლიტერატურა

- შ. ჩართოლანი, 1996** — შ. ჩართოლანი, ძველი სვანეთი, 1996.
- შ. ჩართოლანი, 1976** — შ. ჩართოლანი, მასალები სვანეთის არქეოლოგიისათვის, თბ., 1976.
- ზ. კვიციანი, ლ. ჯიბლაძე, 2015** — ზ. კვიციანი, ლ. ჯიბლაძე, უახლესი არქეოლოგიური აღმოჩენები სვანეთში, თბ., 2015.
- ზ. კვიციანი, თ. თოდუა, რ. ხვისტანი, მ. ჩინდელიანი და სხვები**, სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის 2011 წლის ანგარიში.
- ზ. კვიციანი, თ. თოდუა, რ. ხვისტანი და სხვები**, სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის 2012 წლის ანგარიში.
- ზ. კვიციანი, თ. თოდუა, რ. ხვისტანი და სხვები**, სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის 2013 წლის ანგარიში.
- ზ. კვიციანი, დ. სურმანიძე, ი. ანჩაბაძე და სხვები**, სვანეთის არქეოლოგიური ექსპედიციის 2014 წლის ანგარიში.
- ზ. კვიციანი, 2013** — ზ. კვიციანი, სვანეთი რომაულ სასაზღვრო ციხე-სიმაგრეების სისტემაში, თსუ ისტორიის შრომები, ტ. X, 2013.
- ზ. კვიციანი, ლ. ჯიბლაძე, 2010** — კოლხეთის მთისა და ბარის ურთიერთობის საკითხები ბრინჯაოს ხანაში (ზოგადი მიმოხილვა სვანეთის მასალების მიხედვით), პროფ. გ. ლორთქიფანიძის საიუბილეო თსუ კრებული, თბ., 2010.

ზ. კვიციანი, 1999 — ზ. კვიციანი, საქართველო-ჩრდილო კავკასიის საკომუნიკაციო საშუალებები (სვანეთის სამიმოსვლო გზები), კრებული კულტურის ისტორიისა და თეორიის საკითხები, ტ. V, 1999.

რ. ზვისტანი, 2003 — რ. ზვისტანი, შუა საუკუნეთა ხანის სვანეთის ნასოფლარების შესწავლისათვის, შუა საუკუნეთა ხანის ქართული სოფელი არქეოლოგიური მასალების მიხედვით, II კონფერენცია, მოხსენებათა მოკლე შინაარსები, თბ., 2003.

რ. ზვისტანი, მ. ცინდელიანი, 2000 — რ. ზვისტანი, მ. ცინდელიანი, ჰეშვილდის წმინდა გიორგი, ძიებანი, № 2000.

ლ. ჯიბლაძე, 2007 — ლ. ჯიბლაძე, კოლხეთის დაბლობის ძვ. წ. III-II ათასწლეულების ნამოსახლარები, 2007.

ტაბულები:

სურათი № 1

სურათი № 2

სურათი № 3

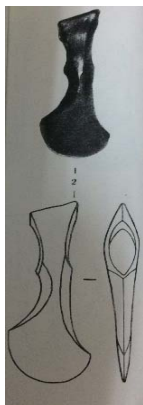
სურათი № 4

სურათი № 5

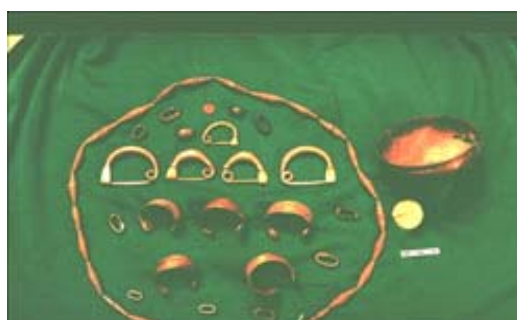
სურათი № 6

სურათი № 7

სურათი № 8

სურათი № 9

**ZVIAD KVITSIANI, LERI JIBLADZE,
ALEKSANDRE OQROPIRIDZE**

**ARCHAEOLOGICAL SURVEYS IN THE VALLEY OF
THE RIVER TSKHENISTHKALI
(LENTEKHI MUNICIPALITY)**

Institute of the Archeology under Ivane Javakhishvili Tbilisi State University(TSU), conducted archeological expeditions in Svaneti (Head of the expedition - Prof. Z. Kvitsiani) from 2011 to 2016.

According to the order of archeological commission of the national agency of the preservation of cultural heritage of Georgia, students of TSU participated in archaeological excavations held in the highlands of Enguri, Nenskra, Dolar, Nakris and Tskhenistskali river valleys in April 2017.

From October 4 to October 20, 2017 archeological works were carried out in the Lentekhi municipality (head of the expedition - prof. Z. Kvitsiani) organized by Tbilisi State University.

The aim of the archaeological survey was to identify archeological objects, conduct surface inspection, observe their structures, perform small cleaning works on them.

At the same time, we were collecting information about the archaeological artefacts which are scattered around among the local people.

1. The first object was discovered in a village Babil, at place called “Lenskra”. A simple type of chapel and church, these types of complexes generally belongs to the early medieval period.

2. Archeological surveys were conducted on both coastal areas of riv. Tskhenistskali, in the north-east direction, in the Choluri and Lashkhevi communities. Particularly, in Levesheri (“Lost Land “), we did not find an archaeological object, but in a village Jakhunderi we discovered a bronze spear, III mill. BC, also we found bronze Colchian axe in a village Sasashi, they are now stored in Tsageri museum.

3. Also, archeological activities were carried out in the village Khofuri, our team visited the church located in George Kurasbedian’s homeland.

4. The members of Svaneti archeological expedition visited and reevaluated the circumstances of the “Babil Bronze Collection” discovery in 2001. We found out that it wasn’t burial inventory, but a treasure.

5. Archeological survey was carried out on the left bank of riv. Tskhenistskali, village Nanari where Bronze Age Colchian axe was discovered.

Thus, in the framework of the archaeological expeditions in the Lentekhi municipality area, we worked in four notable archaeological sites: Nanari, Khopuri, Kvedreshi and Babili. It is necessary and urgent to study the above mentioned archaeological objects.